

105738

III. 398

TIZENNYOLCZADIK JELENTÉS.

AZ

1902. évi

JELENTÉSE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AZ 1902. ÉVI MÁJUS 25-ÉN KOLOZSVÁRT TARTANDÓ

XVIII. RENDES KÖZGYÜLÉSRE

IRTA ÉS ÖSSZEÁLLITOTTA :

SÁNDOR JÓZSEF,

T. ALELNÖK-FŐTITKÁR.

KOLOZSVÁRT.

10

TIZENNYOLCZADIK JELENTÉS.

AZ

1902. évi

JELENTÉSÉ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AZ 1902. ÉVI MÁJUS 25-ÉN KOLOZSVÁRT TARTANDÓ

XVIII. RENDES KÖZGYÜLÉSRE -

IRTA ÉS ÖSSZEÁLLITOTTA :

SÁNDOR JÓZSEF,

T. ALELNÖK-FŐTITKÁR.

KOLOZSVÁRT.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

105738

TARTALOM.

	Lap
A) Összefoglalás. A közgyűlés ideje és helye. Az Igazgató-választmány. Fiókválasztmányok. Erintkezések. Vagyoni erőnk. A vagyon elhelyezése. Tagjaink. Hagyatékok. Adakozás mindenféle czimen. Rendezések. A segélyezések. Algyógyi székely földműves iskola és árvaház. Emke-népiskolák. Kisdudóvódák. Gyermekmenedékhelyek. Tanintézetek támogatása. Néptanítói jutalmak és egyszersmindenkorra szóló segélyek. Székely ipari segélyek. Lelkészi és felekezeti iskolai segélyeink. Vegyes intézkedésekre. Népkönyvtárak. Népdaloscörök. Ifjúsági egyesületek. Segélyekre felhasználható. Alapok növelése. Székely-kérdés. Székely-kongresszus. Honi iparcikkek. Halottaink. Ügyellátás.	VII
B) Részletezés.	
A) Az 1901. évi Közgyűlés jegyzőkönyve	3
B) Vagyoniak.	
a) Számvizsgálók jelentése. Utasítás a könyvvezetés számára	7
b) Vagyoni állapot 1902. márcz. hó 31-én	8
c) Veszteség- és nyereség számla 1901. decz. 31-én	10
d) Mérlegszámla 1901. decz. 31-én	12
e) Költségvetés az 1902. jan. 1-én meglevő készvagyon jövedelme alapján	14
f) Részletezés a költségvetéshez	16
C) Az E. M. K. E. szervezete.	
I. Igazgató-választmány: a) Tisztikar. b) Választmányi tagok	21
II. Fiókválasztmányok	22
D) Székely-kongresszus.	
I. A Székely-kongresszus Szervezete	24
II. A Székely-kongresszus rendező bizottságának Ügyrendje	26
III. A Székely-kongresszus központi irodájának Ügyrendje	27
IV. A Székely-kongresszus közművelődési közegészségügyi szakosztályának tárgyai és előadói	28
E) Honi ipar. Az E. M. K. E. által támogatott honi ipari cikkek jegyzéke, eddig bejelentett vagy beszolgáltatott jutalékaikkal együtt	30
F) Határozati javaslat. Az 1902. május 25-én Kolozsvárt tartandó XVIII közgyűlés elé terjesztendőleg benyújtja Dr. Csernátoni Gyula kir. tanfelügyelő.	31

A)

ÖSSZEFOGLALÁS.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tisztelt Közgyűlés!

A mult évi november hó 10-én tartott Közgyűlésünk óta **(A Közgyűlés ideje és helye.)** alig hat hónapja telt le. Meg kellett azonban tartanunk a közgyűlést már most, mert az új Alapszabályok szellemében a mult évi közgyűlés 9. jegyzőkönyvi szám alatt kimondotta, hogy: »a közgyűlések ezentúl a költségvetésre való tekintettel szabályszerűen az év első felében tartatnak meg.« Ez átmeneti helyzet következtében le kellett mondanunk az idén arról, hogy közgyűlésünk ez év második felében Nagy-Enyeden tartassék meg, miután a vendégszerető város közönsége most tavasszal egy másik erkölcsi testület vándor-közgyűlése által van igénybe véve, s viszont az év második felében a Székely-kongresszus megtartása terveltetik, mely egymagában le fogja kötni az erdélyi társadalom figyelmét és részvételét. Ilyképen kimondotta tehát az Igazgató-választmány, hogy ezen átmeneti közgyűlésünket száraz, hivatalos jelleggel még Kolozsvárt tartjuk meg; ellenben a jövő év tavaszán fogjuk ünnepélyes közgyűlésünket Nagy-Enyeden megtartani, a mibe a nemes város közönsége már készséggel bele is egyezett és illetve erre már meg is hívott. A jövő évre maradt eként egyesületünk nagynevű diszelnöke, dr. gróf K u u n Géza v. b. t. t. urnak »A magyar faj lebediai és etelközi mivelődése« cz. alatt tervelt felolvasása is, a mire ugy az Igazgató-választmány, mint a rendező megyei választmány által felkérített.

I g a z g a t ó - v á l a s z t m á n y u n k a lefolyt 6 hónapi rövid **(Az Igazgató-választmány.)** idő alatt is igyekezett az Alapszabályok keretében a közönséggel szemben elvállalt kötelezettségének s a belénk helyezett bizalomnak teljes erővel megfelelni. A felmerült s részben általunk kezdeményezett ügyek el látása céljából az Igazgató-választmány minden hó 12-én B é l d i Ákos gróf elnöklete alatt tartott 1—1 ülést, összesen 7-et, melyen hozatott 280. jegyzőkönyvi határozat.

Az Igazgató-választmány működését kiegészítőleg a D i r e k t ó r i u m tartott 9 ülést, a melyekben hozatott 341 határozat. A szakosztályok és bizottságok közül kiemelendő az I r o d a l m i - s z a k o s z t á l y működése, mely népkönyvtárak, népdaloskörök és ifjusági egyesületek nagyszámu létesítésével áll összefüggésben. Kiemelendő még az Algyógyi székely földműves iskola ellenőrző-bizottságának működése is.

Fiókválasztmányaink az eddigiek, u. m. 1 székesfővárosi, 2 alföldi, 16 erdélyrészi megyei, 7 önálló városi és 34 vidéki, összesen 60 fiókválasztmány. Alakulóban van Makón egy új fiókválasztmányunk M o l n á r Albert áll. főgymn. tanár buzgólkodásával. Távozásuk következtében az elnöki tisztről sajnálatunkra lemondottak: Gróf D e g e n f e l d-Schomburg József ny. főispán, a Hajdúvármegyei és Debreczen sz. kir. városi választmány elnöke és gróf B e t h l e n Miklós főispán, a Hunyadvármegyei választmány elnöke. Elhunyt: f. évi jan. 11-én I s s e k u t z

János, Gyulafehérvár sz. kir. város t. főügyésze, ottani városi választmányunk titkára. Fiókválasztmányaink és fiókköreink 30 esetben 3.144 K. 91 f. tagdíjjal számoltak el, mely összegben Hajdúvármegyei és Debreczen sz. kir. városi választmányunk 2.174 K. 91 f., Maros-Tordavármegyei és M.-Vásárhely sz. kir. városi választmányunk 206 K. 50 f., Besztercze-Naszódvármegyei választmányunk 156 K. és Gyulafehérvár városi választmányunk 152 K.-val szerepel. Maros-Tordamegyei választmányunk saját millenniumi alapjának kamatjából jutalomban részesítette: Bartha Gyula ákosfalvi ev. ref. és Varga Lajos szent-gericzei áll. tanítókat, továbbá f. évi ápr. 16-án tartott ülésében Tályai György m.-vécsi, Erőse Miklós nagy-fülpösi és Simon Károly n.-ölyvesi áll., Molnár István m.-pagocsi és Makkai Samu koronkai ref., László Ödön nyarádtői és Csiszár Ferencz szász-régeni r. kath. tanítókat

Kifelé ható érintkezéseinket illetőleg képviseltettük magunkat Kornis Viktor gróf alelnök, Nagy Károly jegyző és a főtitkár által a Székely-kongresszus előkészítő bizottsága jan. 16-iki és márcz. 24-iki budapesti, továbbá febr. 15-iki maros-vásárhelyi ülésein; a Héjasfalvi honvédemlék teleplezési ünnepén 1901. okt. 20-án, Szabó Sámuel választmányi tag, 1848—49-es honvéd tüzér-főhadnagy és a kolozsvári 1848—49-es honvédegyesület elnöke által; végül pedig a Hunyadvármegyei történelmi- és régészeti társulat jan. 12-én tartott közgyűlésén dr. Versényi György kolozsvári áll. felsőbb leányisk. tanár által. A Héjasfalvi honvédemlék ügyében befolytunk fenti képviselőnk által az emlék feliratának történelmileg hű egybeállítására, melynek megfelelőleg utaltuk ki azt a 654 K. 98 f.-t., mit a jelzett honvédemléken Zeyk Domokos reliefsjének elkészítése, illetve elhelyezése czéljából gyűjtöttünk volt. Számos hivatalos kiszállásainkról, valamint helyi képviselleteinkről itt nem emlékezünk meg. — Az „Alldeutscher Verband“ Magyarországra tervelt útját illetőleg egyesületünk nem kívánt a m. kir. kormány dolgaiba avatkozni; azonban fiókválasztmányi szervezetünket, mely az egész erdélyi részt behálózza, felhívtuk a mozgalom figyelemmel kísérésére s intézkedéseinket a szükséghez képest szándékoztunk megtenni. A tervezett látogatás azonban elmaradt.

Daczára a rossz gazdasági évnek és az általános közgazdasági pangásnak, kedvező jelentést tehelünk az egyesület vagyoni állapotáról is. Ugyanis, míg a tavalyi közgyűléskor, 1901. szeptember 30-dikán :

kész vagyonunk K. értékben volt	— — — — —	2.515.243 K. 44 fillér.
Addig ez idei kész vagyon márczius 31-én	— —	2.561.265 K. 47 fillér.
Tökenövekvés tehát félév alatt	— — — — —	46.022 K. 03 fillér.

Hozzávéve a készvagyonhoz a 207.016 K. 86 fil. várandóságot, mely a maga idejében esedékes, így az E. M. K. E. vagyona ma **2,768.282 K. 33 fil.** A tőke növekvésnek megfelelőleg múlt évi 148.882 K. 33 fil. elköltethető évi kamat jövedelmünk az idei költségvetés szerint **150.221 K. 41 fil.**-re emelkedett. Az évi többlet tehát most már 1.338 K. 08 fil. Nem kicsinylendő eredmény mindez, ha szümba vesszük, hogy az országban mennyi az egyesület s különösen a naponta létre jövő, de nálunk — sajnos — ép oly gyorsan el is tűnő új alakulás.

Tekintettel, hogy az E. M. K. E. vagyónának elhelyezése sokakat érdekelhet, erre nézve itt közöljük az alábbi kimutatást, melynek részletei bővebben megtalálhatók a 8—9 oldalon : **(A vagyon elhelyezése.)**

1. Bankelhelyezésekben 4, 4½, 4¾, 5, 5½, 6%-ra van 8 kolozsvári pénzüzetnél 613.510 K. 48 f. és 9 vidéki pénzüzetnél 137.635 K. 30 f. együtt	— — — — —	751.145 K. 78 f.
2. Tőzsdei- és magán-értékpapirokban 4, 4½ és 5%-ra	—	470.079 K. 40 f.
3. Kölcsönökben biztosítva: Kolozsvár sz. kir. városánál 211.402 K. 90 f., Kolozsvári róm. kath. egyházközségnél 85.124 K. 08 f., Erdélyi Kárpát-Egyesületnél 16.000 K., Kolozsvári siketnéma-intézetnél 4.000 K., M. kir. Földmívelésügyi miniszteri tárczánál Algyógyért 7.492 K. 08 f., Mohai Károlyné-féle haszonélvezeti jog megváltás-előlegezésnél 10.809 K. 87 f., együtt	— — — — —	334.828 K. 93 f.

4. Algyógyi gróf Kun Kocsárd-féle alapítványi birtok értéke, régi becslés szerint — — — — — — — — — —	443.114 K. 90 f.
5. Egyéb ingatlanok (E. M. K. E.-palota, iskolák és óvók épületei, szászvárosi bérház, m.-kályáni, tövisi és kolozsvári ingatlanok) ugyancsak a régi becslés szerint — — — — — — — — — —	553.261 K. 67 f.
6. Kötelezvényileg biztosított várandóságok (tagdíjak) — —	95.782 K. 24 f.
7. Fölszerelések — — — — — — — — — —	7.291 K. 68 f.
8. Készpénzkészlet, posta-takarékpénztár és előlegek —	1.543 K. 11 f.
9. Tárgyalás alatt levő hagyatékok — — — — — — — — — —	111.234 K. 62 f.
Összesen:	<u>2.768.282 K. 33 f.</u>

A vagyona nézve szám- és pénztárvizsgálat tartatott Gyárfás Benedek és Sárkány Lajos dr. számvizsgálók által f. évi ápril hó 5-én, a mikor is mindent rendben és híven megőrizve találtak s ennek alapján Merza Lajos kir. tanácsos, főpénztárnak és Szekula Ákos ellenőrnek a felmentvény megadását javasolják.

Csendes és lassu, de folytonos emelkedésünk mértéke az is, **(Tagjaink.)** hogy tagjaink száma állandóan gyarapodik. A régi elhunytak helyébe újak lépnek, úgy hogy csak a mult közgyűlés óta is, alig egy félév alatt, 640 egészen új tag lépett soraink közé, a kikkel együtt tagjaink száma: 78 örökös, 2.039 alapító, 6.754 régi rendes, 1.528 újabb-Alapszabályok szerinti rendes és 1.696 pártoló, együtt 12.095 tag. Az egészen új tagok közül: 13 alapító 8.400 K. és 170 rendes 6.792 K., együtt 15.192 K. kötelezettséggel; az új Alapszabályok szerinti 10 éves kötelezettségbe átlépett 22 rendes és 2 pártoló tag; lejárt 6 éves ciklusát ujtotta 280 rendes és 153 pártolótag. A tagdíjak befolyása kielégítő, a mi első sorban az egyesületi iroda szorgalmas utánjárásának tulajdonítható. Az alapítványok közül kiemelendő a magyar képviselőház elnöké, Apponyi Albert grófé, a ki az E. M. K. E.-nek évi 200 K.-t fizet, a míg él. Hasonlóképen évi 200—200 K.-t fizet Szentes és Karczag városok közönsége is. Ezer K. alapítványt tett özv. gróf Esterházy Istvánné nevére Magyar-Láposon, fia gróf Esterházy Gyula; egyenként 200 K.-val léptek be: Bay Ilona földbirtokos, Csarodán; dr. Bayer Dezső gyógyszerész Budapesten; dr. Betegh Miklós alispán, Tordán; dr. Boér Elek földbirtokos, m. első aljegyző. Dicső-Szentmártonban; Dreher Jenő nagybirtokos, Budapest Kőbányán; dr. Nékám Lajos egyetemi tanár, Budapesten; özv. báró Radák Ádámné-Lázár Olga grófnő, Medgyesfalván; Szántó Bertalan kereskedő, Kolozsvárt; dr. Török Aurél egyet. tanár, Budapesten; továbbá az Erdélyi bank és takarékpénztár r. t. Kolozsvárt, a Hajdúmegyei takarékpénztár r. t. Hajdú-Szoboszlón, a Magyar élet- és járadék biztosító intézet, mint szövetkezet Budapesten és az Ujszász-jászapáthi h. é. vasut r. t. Szolnokon; 400 K. folyt be Munkácsy Mihály emlékére az általa festett oklevél után az alapító tagoktól, a mivel a Munkácsy-emlékalapítvány immár 600 K.-ra növekedett.

Közvetlenül a közgyűlés előtt vettük az értesítést, hogy f. évi apr. **(Hagyatékok.)** 30-án Budapesten elhunyt bodoki Ferenecz László magánzó 16.900 K.-t, egy drb Pesti hazai takarékpénztári részvényben hagyott egyesületünknek. A nemes férfiú, a ki 86 éves korában hunyt el, közvetlen családja nem lévén, végrendeletében több jótékony célról emlékezett meg. Életrajzi adatainak az Emke számára beszerzése céljából megtettük a lépéseket. — Br. Orbán Balázs hagyatékát a sz.-udvarhelyi kir. törvényszék 10 évi per után végre az idén megítélte. — Hagyatékokban befolyt a mult közgyűlés óta: Dobray István és neje Kovács Zsuzsanna után († Debreczenben 1900.) 1000 K.; özv. nagykedei Fekete Sámuelné-Kendi Kandida kir. udvari tanácsos neje után († Kolozsvárt, 1901. jun. 14.) 200 K.; Orbay Antal dr., ny. főorvos után († Budapesten. 1900. szept. 10.) 800 K.; Szent-Iványi Sándor földbirtokos után († Balassa-Gyarmaton, 1899. május 20.) 525 K., együtt 2525 K. Tárgyalás alatt és illetve kifizetés alatt vannak: a Nedoroszték János kolozsvári polgár, 1848—49-es honvéd († Kolozsvárt, 1901. jun. 14.) és Kunewald M. Fülöp († Budapesten) 400—400 K. hagyatékai. Intézkedtünk a néhai özv. Mohaý Károlyné-féle († Kolozsvárt, 1899. aug. 25.) m.-kályáni hagyatéki földbirtoknak gr. Béli Kálmán és Leszai Ferencz kir. tan., földbirtokos

urak útján leendő alapos megbecsültetése tárgyában; addig e szép hagyaték értékét 100.000 K.-ban vettük fel törzsvagyonunk kimutatásába. Legyen áldva elhunyt alapítónk emlékezete!

Nagyobb és érdekesebb a d o m á n y o k voltak, mint a közönség (Adakozás min- minden irányu érdeklődésének jelei: Egyesült Budapesti Fő- denféle czimen.) városi Takarékpénztár, (1886.-óta 100 frttal alapító tag külön.) mint 1895-től minden évben, jelenleg is 100 K., Kovrig Tivadar műszaki tanácsos Torda-Aranyosvármegye által folyósítandó tiszteletdíjából 400 K., László Terézia, Villány 100 K., Orsovai petroleumgyári részvénytársaság évi 10 K.-s rendes tagsága mellett 100 K., »István« gőzmalom, Debreczen, mint 1890-től minden évben 50 K., báró Solymosy László nagybirtokos, Nagy-Lóós, 50 K., Bajai takarékpénztár, mint 1894-től minden évben 40 K., Mócsi járás főszolgabirája a Gáál Gyula magyar-kályáni birtokos részére »egy kihágási ügyből kifolyólag megítélt és az E. M. K. E.-nek felajánlott« összegben 40 K., Magyar Aczél-árugyár részvénytársaság Budapestről, „a neki mindenkor szállított anyagok számlaértéke után szállítóitól levont 1%-ból létesült alap 5%-a fejében 35 K.“, Veress Dezső m. alszámvevő, lapszerkesztő gyűjtése a deési esküdtszék tagjaitól egyszer 18 és máskor 25 K., Deesaknai m. kir. sóbányahivatal az 1901. évben befolyt bányalátogatási díjak fejében 29 K. 75 f., Verespataki m. kir. bányauzem vezetősége hasonló alapon 26 K. 10 f., Pécskai kir. járásbiróság »egy felmentéssel végződött szerencsejáték által elkövetett kihágás miatt folyamathan volt ügyben, az érdekeltektől elkobzott és általuk egyesületünknek felajánlott összeg fejében« 14 K., Nyirbátori m. kir. pénzügyőri biztosság »egyik alárendelt közeget egy felügyelet alá helyezett fél megvesztegetni akarván«, ez összeg fejében 2 K. stb. Ennyi mindeféle czimen gondolnak az egyesületre mindenütt, a mi nyilván a nem lankadó érdeklődés tanujele. Perselygyűjtésben beküldött többek közt néhai gróf Károlyi Tiborné 313 K. 54 f. t., Hajdúmegye és Debreczen városi E. M. K. E.-választmány — jobbára az egyes közhivatalokban, pénzügyintézetekben és nagyobb kereskedésekben gyűjtve — 291 K. 46 f. t., Wasserman Mór, a budapesti E. M. K. E.-kávéház tulajdonosa a kávéházi telefon használatából befolyt díjakban 48 K. 40 f. t.

A kolozsvári Nemzeti Színházban tartott tavalyi emlékeztetés Erdélyi történelmi jelmezbálunk után, melynek fénykép- (Rendezések.) felvételei a külföldi képes-lapokat is bejárták, a Kolozsvár városi nő- és férfi-választmány az idén a közönség pihentetése céljából újabb hasonló rendezéssel szünetelt, mert tapasztalat szerint egy ily nagyobb rendezés sikere mindig hosszabb időt kíván s nem kell feledni, hogy az erdélyi részben az ily bálók és rendezések résztvevőit mindig ugyanaz a közönség állja ki. A tavalyi bál után a végelszámolás megejtetvén, tiszta jövedelemül 5.000 K. tünt ki. A bálért az egyesület tagjai 1901. november 20-án, mindjárt a tavalyi közgyűlés után, díszes emlék-albumot nyújtottak át özv. báró Bánffy Zoltánné-Teleki Erzsébet grófnő elnöknőnek. Az album az összes közreműködők jelmezes fényképeit tartalmazta, sajátkezű aláírásaikkal.

Hogyan igyekeztünk az immár 150.221 K. 41 f.-t tevő rendes (A segélyezések.) évi jövedelmet az idén is felhasználni, illetve annak alapján a segélyezéseket eszközölni, arról behatóan ad számot a költségvetés részletezése, melynek áttekinthető egybefoglalása a következő:

	Rendkívüli	Rendes	Összesen
1. Algyógyi gróf Kun Kocsérd székely földmives iskolára és székely fiú-árvaházra fordítottak — — — — —	—.—	42872.—	42872.—
2. Hét önálló Emke iskolára — — — — —	217.30	7529.98	7747.28
3. Tizenkét kisdedővódára — — — — —	263.10	7156.51	7419.61
4. Nyolcz gyermekmenedékhelyre — — — — —	—.—	700.—	700.—
5. Öt szakiskola támogatására — — — — —	—.—	1460.—	1460.—
6. Huszonegy néptanítói jutalomra és egyszersmindenkorra szóló segélyre — — — — —	4743.30	388.50	5131.80
Átvitel — — — — —	5223.70	60106.99	65330.69

	Rendkívüli	Rendes	Összesen
Áthozat — —	5223.70	60106.99	65330.69
7. Népiskolákra átmeneti külső bevételek után —	—.—	1100.—	1100.—
8. Székely ipari segélyekre és ösztöndíjakra a Kovács Sándor-féle alaphól — — — — —	1034.—	1432.—	2466.—
9. Harminczöt felekezeti iskolára és papi segélyre —	5240.—	1330.—	6570.—
10. Népkönyvtárak, népdalaskörök és ifjúsági egyesületek szervezésére — — — — —	— —	7000.—	7000.—
11. Vegyes segélyekre és kiadásokra — — — — —	—.—	6579.38	6579.38
12. Kulturális alapok és Emke-bérház-alap növelésére közgyűlési határozatok értelmében — — —	—.—	3118.16	3118.16
13. Újabb segélyekre év végeig kiosztandólag — —	24903.11	—.	24903.11
14. Iskolai és óvóépületek, Emke-épületek alapitványokéért	—.—	7934.29	7934.29
15. Bérházak fenntartási költségei — — — — —	—.—	4279.78	4279.78
16. Dologi kiadások — — — — —	—.—	8240.—	8240.—
17. Kezelési költségek, rendes — — — — —	—.—	10200.—	10200.—
18. Tagdíjbehajtásokért, új tagok gyűjtéséért — —	2500.—	—.—	2500.—
Összesen — —	38.900.81	111.320.60	150.221.41

Ez egybeállítás legszükségesebb részletezését az alábbiakban kísértjük meg, adni:

Algyógyi székely földmives iskola n k a t, melyre **(Algyógyi székely földmives iskola és árvaház)** évi jövedelmünkből egyedül 42.872 K.-át költünk, — nem ajánlhatjuk **földmives iskola** eléggé a gazdaközönség és a tanügybarátok figyelmébe, az intézet **és árvaház)** meglátogatása végett. 40 székely földmives-iskolai növendék 2 éves tanfolyamra ingyenesen felvéve és 20 székely árva, a kik a Háromszékvármegyei fiúárva- és szeretetházból jöttek at Algyógyra, hogy földmivesekké képeztesse nek ki, tartózkodnak ez idő szerint állandóan az iskola keretében, a mellett, hogy télben 2—2 hónapig tartó gazdasági tanfolyamok felnőtt gazdak számára s nyáron szintén 2 hónapig tartó néptanítói gazdasági tanfolyamok rendeztetnek az intézetben, hasonlóképen mind ingyenesen. Az intézet, mely K u n Kocsárd gróf fejedelmi alapítványából 2000 holddal rendelkezik, a kir. földművelésügyi miniszteri tárczával kötött szerződés értelmében immár befejezte összes építkezéseit, melylyel nem kevesebb, mint 102 intézeti és gazdasági épület áll az iskola rendelkezésére. Az eként eszközölt befektetésekre eddigelé közel 400.000 K. fordítottot házi kezelés mellett. Az ellenőrző-bizottság tagjai, u. m. L é s z a i Ferencz kir. tan., földbirtokos, P o l c z Rezső ügyvéd, választmányi tag és a főitkár folyó évi február hó 22-én voltak kiszállva a téli félévi közvizsgálatokra és birtok-szemle megejtése végett. A Maroson át 280.000 K. befektetéssel épített vashíd, melyet az egyesülettel kötött szerződés értelmében Hunyadvármegye emeltetett s mely bizonyos számú évek elteltével szintén az egyesület tulajdonába megy át, felemelte nemcsak az alapítványi birtok becsértékét, hanem a zalatnai hegyvidéket megnyitotta a magyarságnak. A K u n Kocsárd gróf nagy alapítványával általában a magyarság fenállása örök időkre biztosított ezen a vidéken. a havasi 40 oláh község torkolatában. A székely földmives iskola igazgatóságával a végzett növendékek elhelyezése tárgyában többször érintkeztünk.

Hét E m k e - n é p i s k o l á n k r a, melyek mind a legexpozáltabb pontokon, u. m. Aranykúton, Balázsfalván, Csik-Rakottyáson, **(Emke népiskolák.)** Kis-Sebesen, Magyar-Nagy-Zsomboron, Magyaró-Kerkén és Vámos-Udvarhelyt fekszenek, a befektetett 100.000 K. tőkekamat terhével együtt az idén 7747 K. 28 fillért fordítottunk. Balázsfalvi iskolánkat az államnak átadván, ez az Emke-iskola melletti telket 18.000 K.-án megvásárolta s azon 65.800 K. befektetéssel egy 4 tanerejü állami iskola építését folyó év tavaszán megkezdette. Ezzel folyó év ősztől Balázsfalván egy jó karban levő állami iskola lesz, a mivel szemben az Emke eddigi iskolájában két tanerejü kiseddévót fog fentartani. A kir. vall.- és közoktatásügyi miniszter az erdélyi részben ennél fontosabb helyen állami iskolát nem létesített s örömmünkre szolgál, hogy hosszas kitartással és áldozatkészséggel ezen állami iskola létesülhetését az Emke kezdette és mozdította elő.

Tizenkét kisdedóvoda segélyezésére szintén a legexponáltabb pontokon, u. m. Alsó-Járán, Beszterczen, Brassóban kettő, (Kisdedóvódák.) Déván, Fogarason, Hátszegen, Ördögmúton, Petrosényban, Segesvárt. Szászvárost és Vajda-Hunyadon a költségvetés szerint az idén 7419 K. 60 fillért fordítottunk. Egészen új alkotásunk ezek közül az alsó-járai Emke-kisdedóvó, mely Torda-Aranyosvármegyében az ugynevezett Móczhegyvidék torkában nagy feladatot van hivatva teljesíteni.

Hét gyermekmenedékhelyre, a melyek Boicza, Ha- (Gyermekmenedékhelyek.) ró, Hosdát, Lozsád, Nagy-Rápol, Tordos és Borbánd községekben vannak, az idén költségvetésünkbe 700 K. szerepel. A gyermekmenedékhelyek első sorban ugyan emberbaráti jellegű intézmények, azonban faluhelyen fontosak azért, mert hozzá szoktatják a népet a kisdedóvoda áldásos intézményének elismeréséhez s ez által az óvódák majdan könnyebben lesznek létesíthetők.

Öttanintézet támogatására, melyek: a Brassói (Tanintézetek támogatása.) alsófoku kereskedelmi iskola. Dévai áll. reáltanoda tápintézete. Nagy-rápoli munkatanítónő, Szászvárosi Kun-tanoda convictusa és a Zalatnai magyar iparos tanonciskola, költségvetésünkben évi 1460 K. van felvéve. A brassói 400 K. segély fontosságát, mely már 14 év óta tart, felesleges indokolnunk. A dévai középiskolában elszegényedett, de jó magaviseletű hunyadvármegyei nemes ifjú élvez az Enkétől 300 K. convictusi ösztöndíjat. a szászvárosi középtanodában pedig két székely ifju tanul 360 K. convictusi ösztöndíjon. Az idén létesült a zalatnai magyar iparos tanonciskola az Emke évi 200 K. segélyével. A nagy-rápoli munka-tanítónő 200 K-ját már 14-ik éve kapja.

Huszonegy néptanítói jutalomra és egyszermindenkorra szólvó segélyre idei költség-előirányzatunkban 5.131 K. 80 fillér van beillesztve. Ezek közül különösen kiemeljük a kis barcsai ref. papilak építésére az idén is adott 500 K-át, a melylyel most már az (Néptanítói jutalmak és egyszermindenkorra szólvó segélyek.) Emke részéről nyújtott 5.183 K. segély alapján a papilak építése befejezve és a papi fizetés állami kiegészítésével az önálló lelkészi állomás Kis-Barcsán szervezve van. Itt épült az Emke és az egyházi főhatóság vállvetett közreműködésével ezelőtt 12 évvel a templom is; ide küldötte az Emke 1.000 K. értékben a barangokat s ma már az őseik hitére visszatért ref. magyarok állami iskolával és gyermekmenedékhelylyel is ellátva, örökre biztosítva vannak a nemzeti fenmaradás számára. Bodossy Lajos kis-barcsai áll. tanítót ezen akció körül kifejtett fáradozásáért 200 K. jutalomban részesítette az Emke, melyet folyó év márczius hó 23-án a megyei választmány ünnepélyesen adott át a jutalmazottnak. Barcsay Kálmán orsz. képviselőnek (most főispán) ide vonatkozó fáradozásáért a választmány által jegyzőkönyvi köszönet szavaztatott. — További segélyeink: a vizsziilvási népiskola, építésére 1000 K. dobokai népiskola beruházási költségeire 140 K. (és külön hátrább évi 300 K); szamos-újlaki népiskolának hasonló célból 150 K; bukovinai Andrásfalva egyházközségnek 200 K; Gyergyó-vidéki inségesek iskolás gyermekeinek élelmi cikkek beszerzésére a leghidegebb télben sürgősen kiküldve 400 K; a nagy-szebeni áll. iskolák szegény tanulóinak 200 K; besztercei áll. iparos tanonc-iskola 102 K. 50 f; derzsi áll. iskola Slöjd-tanműhelye 100 E. Brassóban Kóós Ferencz kir. tan., ny. tanfelügyelő buzgó fáradozásával cseléd-oktatás szerveztetvén, e célra küldött 130 K. 80 fillér, s ugyancsak nevezett választmányi tagunk kezéhez Székely iparos-tanoncoknál Brassóban elhelyezése céljából 300 K. Brassói állami faipari szakiskola convictusában két csángó növendék ösztöndíja 200 K; iglói áll. faipari szakiskola tápintézetében egy csángó növendék ösztöndíja 70 K. Marosvásárhelyi Székelytársaságnak a Székely-kongresszus előkészítésére 600 K; Kolozsvári Népegyetem segélyezése 150 K; Kolozsvár-monostori magyar iskolák tanulóinak a Nemes János-féle alaphól 200 K. Mezőkövesdi tanítónak az özv. Mohai Károlyné-féle alaphól jutalom 30 K. Kolozsvári 48—49-es honvédek segélyezésére a néhai Veres Ferencz-féle alaphól 58 K. 50 fillér. Iparos segélyekre Törley József alapítványából 100 K. Egy romániai magyar tanárjelölt segélyére 300 K.

Hat tétel alatt iskolákra és jutalmakra külső bevételek **(Külső bevételek után.)** után 1.100 K szerepel, melyből kiemelendő a Gyertyánffy István-féle évi 200 K-ás néptanítói jutalom. Ezt az Igazgató-választmány Máthé József marosvásárhelyi községi tanítónak, a »Székely Tanügy« szerkesztőjének szavazta meg társadalmi téren elért sikereiért. A jutalom ünnepélyesen adatott át a kitüntetettnek. Külön jutalomban részesültek a választmánytól: Szász Sándor patai áll. iskolai tanító 100 K-ban, Tyukod Alajos szász-brétei áll. tanító 100 K-ban és Gyurka József csernátfalusi áll. tanító szintén 100 K-ban, — utóbbiak veszélyeztetett nemzeti ponton hosszas és sikeres tanítói munkásságukért.

Külön említjük meg a Kovács Sándor-féle Székely **(Székely ipari ipari alapot,** melyből az idén 2.466 K-át használtunk fel a kö- **segélyek.)** vetkező czimek alatt: 4 algyógyi Székely földmives-iskolai növendékért ösztöndíj 1.152 K; Székely-udvarhelyi áll. kő- és agyagipari szakiskolánál két székely növendékért ösztöndíj 280 K; Háromszék vármegyei fiúárva- és szeretetháznak Slöjdré 400 K; Horváth Géza bukaresti iparművészeti növendékért 200 K ösztöndíj; Istók János szobrászati mesteriskolai csángó növendékért 150 K ösztöndíj; Szász István orsz. m. kir. mintarajziskolai székely növendékért 284 K ösztöndíj. Székely ipari czélokra a Kovács Sándor alaphól rendelkezésre áll még 2.168 K 13 f. Erkölcsei közvetítéssel a magyar állan gépgyáraiban és más műhelyekben számos székely ifjút helyeztünk el időközben is s kedvező választ vettünk a cs. és kir. közös haditengerészet gépészeti szolgálatába lépni kívánó géplakatos- és kovácsnövendékekre nézve is.

Harminczöt lelkészi és felekezeti iskolai segélyt **(Lelkészi és felekezeti iskolai segélyeink.)** nyújtott ugyanannyi községben az Emke 6.570 K-ban az idén is, habár, tekintettel a papi fizetési minimum és a congrua rendezésére, kimondott alapelvünk, mikép a lelkészi segélyeket fokozatosan beszüntetjük és az így felszabadult összeget is első sorban népiskolák létesítésére fordítjuk. Egyedül a ref. egyházi főhatósággal szemben áll fenn még évi 1.330 K. szerződéses segélyünk 18 községre vonatkozólag, a mit fizetni tartozunk 1921-ig. Azonkívül a borszéki, dobrai, gyergyó-tölgyesi, naszódi, porumbáki és topánfalvi róm. kath. lelkészeknek, s az abosfalvi és a gyergyó-tölgyesi róm. kath. iskoláknak fizettünk eddig a fenti fő-tételben évről-évre megújíthatólag 2.440 K-át. Ujabban megszavazott segélyek: az Erdélyi ev. ref. egyházi főhatóság kezéhez székely és csángó czélokra 800 K, a brassói ev. ág. és ev. ref. egyházközségeknek 400 – 400 K, a dobokai ref. egyházközségnek 300 K, a hosszufalusi-fűrészmezei evang. egyházközségnek 300 K, a récsei ev. ref. tanítónak 100 K, a szász-sebesi ref. egyházközségnek 200 K, a szindi unit. tanítónak 300 K, együtt 2.800 K.

Vegyes intézkedésekre, minők az Emke-tanerők utazási költ- **(Vegyes intézkedések.)** ségei a tanítótestületi gyűlésekre, nyugdíjilletékek, Emke-intézetek tűzbiztosítási díjai, előre nem látott kiadások, fiókválasztmányok 25% jutaléka stb., 6.579 K. 38 f. van felvéve a költségvetésbe, beleértve azt az 500 K kegyadományi összeget is, melyet az Emke rendkívüli és kivételes segélyekre szokott fordítani oly esetekben, melyek kevésbé tartoznak a nyilvánosság elé

Népkönyvtáraink száma ez idő szerint 185, ugyanannyi községben. Ezek közül 159 már működésben, 26 most van szét- **(Népkönyvtárak.)** küldés alatt. Ezen nagyfontosságú közművelődési segédintézmények létesítésére, melyeket az Emke kezdett meg elsőnek az erdélyi részben, s melyeket a „Múzeumok és könyvtárak orsz. tanácsá“-val egyetértőleg igazgatunk: az idén 5.000 K-t vettünk fel a költségvetésbe. Irodalmi-szakosztályunk az Emke-népkönyvtárak minta-könyvjegyzékét revidálta s ezekhez sorakoztatta az Ifjusági- és legújabbban a Csélédkönyvtárak létesítését is, mely czélokból Beszterczére 102 K 50 f-t és Brassóba 130 K 80 f-t küldtünk. Ennél a pontnál említjük meg, hogy kimondtuk: évről-évről vizsgakor a népiskolás gyermekek közt, a mit különben eddig is tettünk, de jövőre nagyobb terjedelemben szándékozunk tenni, olcsó népszerű könyvek kiosztását, mely czélből egy-ily könyvjegyzék egybe is állítottott, sőt az egyesület hajlandó ily kiadványoknak saját költségén

kinyomtatására is. Egyesületünk vetvén fel először a történelmi faliképek eszméjét is, a mit most a kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr néhány képpel megvalósítani szándékozik, megemlítjük itt, hogy a miniszter a kiírt pályázat alapján: a honfoglalás, a magyar korona átadása, a magyar tengerpart elfoglalása és a morvamezei csata egy-egy jelenetét készítetteti el nemsokára. E képek megjelenése után egyesületünk lesz ezeknek a nép közt egyik legbuzgóbb terjesztője. A népkönyvtárak számára könyveket ajándékoztak: az Orsz. közegészségi egyesület kolozsvári osztálya az általa kiadott népies egészségügyi füzetekből 600 drbot; az Aisófehérvármegyei Gazdasági Egyesület pedig a kiadásában megjelent «Szőlőszeti levelek»-ből 25 drbot.

Emke-népdaloköraink száma 93. Szervezésükre és segélyezéseikre az idén 2.000 K-t vettünk fel, azon értékes lobogó- (Népdalokörök) ajándékainkon kívül, melyeket az Emke-daloskönyvekkel és megfelelő hangjegypapírokkal együtt díjtalanul szoktunk megküldeni minden daloskörnek. Dalosköri jutalmakat osztottunk ki fiókválasztmányaink útján buzgó karvezetésökért: Percse Gyula ó-radnai, Bereczky Farkas sófalvi, Gabrielsz József nagy-sajói, Józsa Márton zselyki, Kátai István m.-nemegeyi, Wehrauch Mihály besztercei és Zsigmond Albert tacsai áll. tanítóknak 50—50 K-t, Nagy Imre zágoni és Papp Gábor szász-sebesi áll. tanítóknak 100—100 K-t; 400 K-t küldtünk legutóbb hasonló czélból és szervezés végett a Torda-Aranyosmegyei Emke-választmánynak; 200 K-t a cserna-kereszturi Emke-daloskörnek. Deák Gerő szászvárosi ref. Kun-collegiumi tanár elkészülvén a 4 szélamu férfikarra írt 3-ik kötet Emke-daloskönyvével is, annak sajtó alá adása immár csak rövid idő kérdése. Salamon János bécsi udvari zeneművész, a cs. és kir. udv. opera magánhegedűse „Éljen a király“ czímmel Emke-indulót írván, az egyesület javára annak saját költségén kiadására is vállalkozott.

Már tavaly jelentettük, hogy úttörő kezdeményezésképen kidolgoztattuk az Ifjúsági-egyesületek Alapszabályait is, a mivel (Ifjúsági egyesületek.) Irányi Dániel néhai rendes tagunk annak idején tett javaslatának tettünk a fejlődés és szervezések rendjén eleget, s mely Ifjúsági-egyesületekkel az Emke-népolvasókörök, népkönyvtárak és népdalokörök keretét akartuk kiegészíteni. Örömünkre szolgál, hogy a kir. vall. és közoktatásügyi miniszter úr folyó évi április hóban kibocsátott rendeletével az állami tanítóknak általán elrendeli az Ifjúsági-egyesületek szervezését, a mi mellett — a mint ezt a miniszter ural szóbelileg már megállapítottuk — az E. M. K. E. Ifjúsági-egyesületei sem válnak fölöslegessé. Eddig szerveztünk ilyen 17-et, de nagy számban vannak szervezés alatt a továbbiak is. Itt említjük meg, hogy a falusi egyesületek nagy számát tekintve (Óivasó-egyesület, Ifjúsági-egyesület, tűzoltó-egylet, zenekar, gazdakör, mértékletességi egyesület, szövetkezet, stb): a Székely-kongressussal kapcsolatban tanulmány tárgyává tettük, hogyan lehetne ezekre nézve a vezetést egységesíteni, vagy legalább egyszerűsíteni, mert a falusi közönség e sok egyletet nem bírja ki. Az előadásra dr. Csernátoni Gyula Emke jegyző vállalkozott.

Leütve a dologi kiadások és fentartási költségek összegét, (Segélyekre felhasználható.) 24.903 K 11 f. a többletjövedelem, mely f. év végeig még segélyekre felhasználható. Ebből 20.999 K 59 f. tőkekamatjövedelem; 1.735 K 39 f. pedig a magyar nők által létesített, u. n. bizalmas rendelkezési alapnak jelenleg 34.707 K 91 f. tőkejövedelme. A rendelkezési alap jövedelmének felhasználása felett rendesen az elnökség, illetve a directorium intézkedik s kívánatos volna, hogy a magyar honleányok ezt az alapot adományaikkal minél inkább növeljék. Nincs ennél fontosabb tétel az egyesület egész költségvetésében. A segélyekre felhasználható fenti összeg terhére az Igazgató-választmány május hó 12-iki ülésében e jelentésünk készülése rendjén megszavazott: a dobokai iskolának építési segélyül, az idevonatkozó elébbi határozatok feloldásával, 2.000 K-t; egy csángó iskolának felszerelésre 400 K-t; nagy-szebeni iparostanoncz-iskola magyar növendékeinek 200 K-t; Király Árpád nagy-rápolti tanító megjutalmazására 100 K-t; Besztercze-Naszódvármegyei Emke-dalokörök vezetői közül 5 néptanító megjutalmazására 250 K-t; Emke-népiszkolák évről-évre vizsgáinak jutalomkönyveire 40 K-t.

Ezen a czimen a Kovács Sándor-féle székely ipari alapnak a végrendelet értelmében 200.000 K-ra növelése céljából, továbbá az **Alapok növelése**) Emke-iskola- és óvóépületek befektetett tőkéinek förlesztésére stb. 3.118 K 16 f. van felvéve. A Kovács Sándor-féle alap jelenleg 123.577 K 25 f., melynek háromnegyedrészt jövedelme fordítatik már most a székely ipari feladatok előmozdítására.

Egyesületünk fennállása óta a nemzetiségi néptengerben pusztuló magyarság sorsának felkarolásán kívül mindig első sorban fordította figyelmét a székelység közművelődési és közgazdasági bajainak orvoslására is, azt vallván, hogy a Székelyföld az erdélyirész nemzeti megtartásának és kifejlesztésének alapja és innen kell kiindulnia minden továbbinak. Ennek megfelelőleg, midőn az Emke 1885. aug. 31-én Kolozsvárt megalakult, az egyesület és az erdélyi közélet akkori vezetői, köztök befolyásos politikusok, mindjárt másnap először is egy Erdélyi (székely) Földhitelintézet felállításáról tanácskoztak, melynek kidolgozták a tervezetét is, melynek létesítése azonban a továbbiak rendjén kormánytámogatás hiányában nem sikerülhetett. Később az egyesület főbb emberei saját vagyonukból igyekeztek egy Erdélyrészi Magyar Jelzáloghitelbank útján (a melynél az Emkének 295.020 koronája van alapvagyonából záloglevelekben elhelyezve) a fennálló szükségen segíteni: azonban állami kedvezmények hiányában ez az intézet is nagyobb szabásu akcióra képtelennek bizonyult. Közben az Emke **Bart**h Miklós alelnökkel tanulmányoztatta a telepítési kérdést s erre volt szánva eredetileg első kísérletképen a **Kun** Kocsárd gróf 2000 holdas, mintegy félmillió koronát érő algyógyi birtok-alapítványa is, a mely 1887. jun. 11-én jutott az egyesület birtokába. Célyszerűbbnek látszott azonban, hogy a birtok kizárólag székely mezőgazdasági célok előmozdítására egy székely földmives iskola létesítése végett 40 évre a kir. földművelésügyi miniszternek adassék át, mi által eddigelé nem csak az egyetlen székely, de az erdélyirészben egyetlen áll. földmives iskola létesült. Párhuzamosan tanulmányoztuk a székelyföldi ipari viszonyokat, székely (és szász) iparkiallításokat rendezvén 1886. aug. 29-én Kolozsvárt az Emke első rendes közgyűlése alkalmából, 1887. május 14—21-én Budapesten az Orsz. iparszarnokban, és 1887. aug. 28-án **Potsa** József főispán védnöksége alatt és buzgó fáradozásával **Sepsi-Szent-Györgyön**, szintén az Emke közgyűlése alkalmából. A Romániával folytatott vámháboru alatt az erdélyi és székely iparra való tekintettel vállalta el az egyesület mintegy 1 millió forintra menő népfelkelési, csendőrségi stb. kincstári szállítás és egyéb megrendelés lebonyolítását, hogy az ipart vállalkozásra megtanítsa és annak piacot szerezzen; s főleg az Emke, még **Kemény** Gábor báró kereskedelmi minisztersége alatt megindított hosszas és szívós agitációjának tulajdonítható, hogy 1891 ben a marosvásárhelyi székely kereskedelmi- és iparkamara, a brassói szász kamarától elválasztva, létesülhetett. **Baross** Gábor minisztersége alatt az egész Székelyföld közgazdasági és közművelődési viszonyait felölelő terjedelmes **Emlékirat**ot terjesztettünk fel a nevezett miniszterhez és a kormány többi tagjaihoz, minek eredményen részben a vasminiszter által a székelységekre vonatkozólag megkezdett egynémely első kormányi intézkedés. A f. évi költségvetésből is kitetszőleg, az egyesület elkölthető évi jövedelmének majdnem fele jelenleg is kizárólag székely célokra fordítatik s két legnagyobb alapunk, mintegy 700.000 K. értékben, székely alapítvány. El kellett azonban jönni az időnek, midőn a társadalom szakadatlan agitációjára, az utolsó órában bár, végre egész tekintélyével és súlyával megmozdult az államhatalom is, mert ennek jeléül vesszük a **Daranyi** Ignác dr. kir. földművelésügyi miniszternek f. évi május hó 1-én 4515 sz. alatt kelt ama rendeletét, melylyel „a székelyföldi földmivelő nép gazdasági felsegélyezésére tárczája keretében indítandó állami akció vezetésével“ **Sándor** Jánost Maros-Tordavármegye, Maros-Vásárhely sz. kir. város és Kis-Küküllővármegye főispánját biztat meg, a mivel — nézetünk szerint — a továbbiakra nézve megvan téve az első lépés . . . Üdvözöljük a kir. kormányt ez elhatározása alkalmából s egyesületünk segítő közreműködését a megkezdett munkához készséggel ajánljuk!

Az általunk bizton remélt és várt székely kormánybiztosság **(Székely-kongresszus.)** keze alá is kivántunk dolgozni, midőn f. évi jan. 16 án, egy Budapestén tartott közös értekezletben belementünk abba, hogy az arra legilletékesebb hét egyesület, illetve erkölcsi testület, u. m. az O. M. G. E., E. M. K. E., Székely-egyesület, marosvásárhelyi Kereskedelmi- és iparkamara, Erdélyi Gazdasági-Egyesület, Erdélyi Kárpát-Egyesület és marosvásárhelyi Székely-társaság által még a f. évben egy Székely-kongresszus rendeztessék s csak sajnálnunk lehet, hogy két derék egyesületünk ezen közreműködésből eddig még kimaradt, habár kétségtelenül külön is megteszik a magukét. A megmaradt öt erkölcsi testület febr. 15-én Maros-Vásárhelyt és márcz. 24-én ismét Budapesten folytatólagos tanácskozásokat tartván, megállapította a kongresszus szervezetét s egyéb szabályait s kimondotta, hogy a résztvevő egyesületek szerint öt szakosztály alakul, u. m. egy-egy birtokpolitikai, közművelődési, östermelési, ipari és kivándorlási szakosztály, a melyekből az E. M. K. E.-t természetesen a közművelődési szakosztály teendői illették meg, beleértve a közegészségügyi és emberbaráti ügyeket is. Ennek megfelelőleg részünkről a kérdéseket felosztva, azok előadóival az alábbi 20 kiváló tanügyi ferfiut és szakembert kértük föl, a kik feladatukra hazafias készséggel vállalkoztak: Balogh Pál író, Budapest; Borbély Sámuel áll. tanítóképző-intézeti ny. igazgató, Székely-Keresztur; Boros György dr., unit. theol. dékán, Kolozsvár; Csernátóni Gyula dr., kir. tanfelügyelő, Besztercze; Deák Lajos kir. tan., tanfelügyelő, Maros-Vásárhely; Gödri Ferencz polgármester, Sepsi-Szent-György; Jancsó Benedek dr., áll. főgymn. tanár, Budapest; Killyéni Endre áll. polg. isk. igazgató, Hosszufalu; Kóós Ferencz kir. tan., ny. kir. tanfelügyelő, Brassó; Kovács Dániel polg. isk. tanár, Torda; Kozma Ferencz kir. tan., kir. tanfelügyelő, Kolozsvár; Lakatos Mihály felső népisk. tanár, Csik-Szereda; Masznyik Gyula ág. ev. hitv. főesperes, Hosszufalu-Alszeg; Máthé József szerkesztő, a Maros-Tordavármegyei áll. tanítótestület elnöke, Maros-Vásárhely; Nagy Károly ref. theol. tanár, Kolozsvár; Nagy Sándor dr., járási orvos, Sepsi-Szent-György; Pál István apát-kanonok, róm. kath. státus előadó, Kolozsvár; Sipos Samu székely fiú árva- és szeretetházi igazgató, Sepsi-Szent-György; Szádeczky Lajos dr., kir. tud. egyetemi tanár, Kolozsvár; Székely János áll. polg. iskolai igazgató, Kézdi-Vásárhely. A kongresszus terv szerint f. évi jul., vagy aug. havában és minden valószínűség szerint Tusnádon tartatik meg; munkálatai ki lesznek nyomtatva s ezzel a székely-kérdésnek mintegy törzskönyve készül el, az állambatalom és a társadalom vállvetett, egyetértő működése számára. A kongresszusig is egyesületünk kiterjedt fiókhálózatával igyekezett, különösen a felmerült pénzügyi válságokkal szemben a Székelyföldön eleven, u. n. felderítő (écléreur) szolgálatot teljesíteni a minek eredménye egyelőre, hogy különböző magyar földhitel- és jelzálog-intézeteink fiókjainkkal a Székelyföldre is bementek, a míg — nézetünk szerint — nagyobb erővel végleges megoldást lehet teremteni.

Honi ipari cikkeink támogatását illetőleg nem tudjuk eléggé hangsúlyozni, hogy egyesületünket nem a pénzszerzési **Honi iparcikkek.** vágy, hanem az a tapasztalati igazság vezette, hogy a jóakaró és jóhiszemű hazafias közönség szívesen fogyaszt honi ipari cikkeket, ha valaki azok valódiságát neki biztosítja, mert utóbbira nézve eddig semmi törvényes intézkedés nem áll fenn s így a rászédések és becsapások napi renden vannak. Az Emke az általa felkarolt iparcikkek készítését szerződésileg ellenőrzi s így a közönségnek ezt a megnyugtatót megadja s csak egyszerű hála az illető gyárosok részéről, ha részben az egyesület költségei megtérítése fejében az eladott áru után az Emke kulturális céljaira bizonyos összeget áldoznak. Ezt az összeget is az Emke külön tökécsíti s külön székely ipari és kereskedelmi célokra határozta fordítani. Az Emke által így felkarolt iparcikkek után eddig 24.382 K. 73 f. jött be, a miből egyedül a temesvári E. M. K. E.-gyűjtő 18.170 K. 08 f.-t képvisel. Utána következik a Beimel és Basch-féle budapesti cég Emke-rizskeményítője 1902 K. 11 f.-rel, a Rigler-féle budapesti papirneműgyár az Emkelevélpapírok után 2058 K. 81 f.-rel, a budapesti »Flora« gyár az Emke-gyertya és szappan után 528 K. 65 f.-rel, a Schwarcz-féle budapesti Emke-czimke gyár 517 K. 69 f.-rel s így a

többi is. Gyárvizsgálataink közül kiemeljük a B a l o g h Károly Emke-jegyzőét, a ki f. évi febr. 22-én vizsgálta meg a temesvári gyújtógyárat az E. M. K. E.-gyújtókra nézve s résztvett a tisztán hazai részvényesek közgyűlésén. Jelentése a legmegnyugtatóbb volt. Ezzel szemben sajnosan kell megemlékeznünk azon nagymérvű visszaélésről, melyet a hírlapok szerint, eddig még megczáfolatlanul, F ü r t h Bernát a legnagyobb osztrák gyufa gyáros Ausztriából, Schüttenhofenből követett el a budafoki »Unio« gyufagyár czimén (mely utóbbit mi ajánlatával kezdtől visszautasítottuk),—szintén erkölcsi testületek czime felhasználásával a magyar gyújtó-ipar ellen, a mi reánk nézve annál kellemetlenebb, mert gyújtóit részben a név közelsége folytán a hírlapok is, de a közönség is összetévesztették a tisztán hazai temesvári E. M. K. E.-gyújtókkal, mely utóbbiak védelmére a tényállást itt meg kellett említenünk. A hírlapok szerint ez a nagymérvű visszaélés az oka annak, hogy a magyar gyújtók kelendősége az utóbbi időkben csökkent, s illetve nem tartott lépést a reájok fordított áldozattal. Mily méltatlan ezek után a szintén tiszta magyar Rigler-féle E. M. K. E.-levélpapír ellen egyik kolozsvári krajczáros ujság állandó támadása, melyet az Igazgató-választmány különben egyhangu határozattal h a z a f i a t l a n n a k jelentett ki s mely támadások ellen két törvényes eljárás is van folyamatba téve. Élvezeti cikkekre a legutóbbi időkben is tettek az Emkének ajánlatot, de az egyesület úgy mint eddig, nem fogadta el. Az irodánkba érkező összes ipari megkereséseket, tudakozásokat stb. készséggel közvetítettük s közvetítjük állandóan.

Nagy vesztesége volt időközben egyesületünknek, székes-fő- **Halottaink.** városi nőelnökünk, gróf K á r o l y i Tiborné—sz. D e g e n f e l d - S c h o m b u r g Emma grófnő 1901 évi decz. 24. történt elhunyt, a ki kezdtől nemcsak lelkes védőasszonyunk volt, hires budapesti báljaink elnöknője, de egyszersmind a legbuzgóbb perselyes gyűjtőnk is, széles körben szervezvé a gyűjtés ezen módját Budapesten és vidéki nagy összeköttetései között. Az igazgató-választmány jegyzőkönyvileg fejezte ki részvétét a lelkes honleány elvesztése fölött s részvétirattal fordult az elhunyt főuri nő családjához. — Ez évben elhunyt alapvető tagjaink közt vannak: H o r á n s z k y Nándor m. kir. kereskedelemügyi miniszter és P u l s z k y Ágost dr. volt államtitkár, orsz. képvis., egyetemi tanár, továbbá gróf G y ü r k y Ábrahám v. b. t. t., cs. és kir. kamarás, főrendiházi tag stb., a kik mind az egyesület alakulásakor léptek volt alapító tagjaink sorába. — Kegyeletes intézkedésünk közé tartozik, hogy a K u n Kocsárd gróf számára emelendő emlékszobor tárgyában érintkezésbe léptünk egy a szászvárosi Kun-collégium, mint a algyógyi székes földműves iskola igazgatóságával, mely utóbbi az iskola dísztermében az idén is rendeztetett jótékonyczélú előadást és tánczvizalmat a szobor-alap javára. Hasonlóképen érintkezésbe léptünk a K u n-collégium igazgatóságával, elhunyt nagy alapítónk K u n Kocsárd gróf születésének 100-ik évfordulója alkalmából, f. évi junius 25-én ama szászvárosi piaci háznak ünnepélyesen emléktábiával való megjelölése tárgyában, a mely házban hunyt el a nagy alapító s mely épület jelenleg az egyesület tulajdonát képezi. Megszereztük az egyesületi hivatalos helyiség számára 116 K. 26 f. kiadással ama kis mintázatot is, melyet B e t h l e n Gábor grófról annak idején K ö l l ö Miklós saját elhatározásból készített.

Végül a fentiekhez a főtitkári hivatal tevékenységének **Ügyellátás.** feltüntetésére álljanak még itt a következő adatok: Iktatóra érkezett a múlt közgyűlés óta: szellemi ügyszer 636, anyagi 574, együtt 1210 darab. Kiadatott szellemi 687, anyagi 396, együtt 1083 ügyszer Iktattatott és kiadatott összesen 2293 önálló ügyszer. Posta-átadott: vidékre 31,400, helyben kézbesítve 750, csomag 124, együtt 32,274 külön darab. Pénzkiutalás történt 350 esetben. Nyugta kiadatott 1.450 drb. Pénztári naplóra érkezett ez év április hó 1-ig 991 tétel, mely további 2.100 bevételi tétel alatt dolgoztatott fel; ehhez hozzávéve a kiadás 1.298 napló tételét, ez együtt 3.398 tétel. Nyomdailag, írógépen vagy mimeographon sokszorosított irat pénztárilag szétküldetett mintegy 40.000 drb. Egyesületi irodánkat a legmodernebbül és a legtökéletesebben felszereltük író- és sokszorosító gépekkel, miáltal nemcsak a munkát gyorsítjuk, szépítjük, de jelentékeny meg-

takarításokat is érünk el magának a voltaképi culturális célnak javára. Ügykezelésünket illetőleg megkeresésre felvilágosítást adtunk a F. M. K. E-nek s Alapszabályainkat megküldtük az alakulóban levő Szlavoniai magyar közművelődési egyesületnek.

A fentiekből kitetszőleg az Emke működésének képe a következő: Szigoru takarékossgal és körültekintő gonddal fennállásunk óta immár egy harmadfél-millió koronás alapvagyon t teremtettünk, melynek évi 150.000 K. kamatjövödelme fordittatik állandóan céljainkra. E kamat-jövödelemben az egyesület fenállása óta eddigelé már közel 2 millió koronát adtunk ki segélyekre, s tiz évenként 1½ millió korona most már, a mi így rendelkezésünkre áll, nem számítva a további tökenövekedést, melynek kamatja ismét segélyekre fordittatik. A 150.000 korona segély kiadása mellett mintegy 50.000 koronával növeltük a törzsvagyon t csak a mult évi november 10-én tartott Közgyűlés óta lefolyt 6 hónap alatt is. Segélyeinknél szinte előtérben állanak a székely vonatkozású kiadások, miközben működésünkben a segélyezendő intézményeket illetőleg szigoruan az Alapszabályokhoz és voltaképi feladatunkhoz ragaszkodunk, az lévén meggyőződésünk, hogy minden intézmény, ugy mint egyén csak akkor tölti be hivatását, ha elvállalt kötelességét teljesíti. Ezen körön belül azonban működésünk a segélyek sokfélesége által Alapszabályaink egész keretét kimeríti, a mi lehet talán hiba, de tényleg a szükség kényszerítette reánk s mi örvendenénk leginkább, ha rendelkezésre álló összes erőnkét egy oly culturális feladatra összpontosíthatnók, mely az idők követelményének még is leginkább megfelel Ilyennek láttuk azt a feladatot, a mit Határozati javaslat alakjában van szerencsénk a t. Közgyűlés elé terjeszteni, hogy: jövöre segélyeinkkel lehetőleg és első sorban a községek iskolaépítő terhén igyekezzünk könnyíteni, mert tapasztalat szerint a községek elszegényedése miatt ez épen a főakadálya annak, hogy akár állami, akár pedig községi és felekezeti iskolák kellő számban létesülhessenek.*) E tekintetben megállapodást ajánlunk azutóbb említett tényezőkkel, mint a leghivatottabb iskola-fentartókkal s hisszük, hogy a közönség szeretettel fog nézni ezen irányában is az Emkére, mely önzetlenül és önfeláldozással csak a célt és mindig csak a legüdvösebb célt tartja szem előtt. Ily értelemben kérjük a további támogatást, azzal a kijelentéssel, hogy a miként az Emke — fennállása óta ugyan soha sem volt barátja az erőszakos magyarosításnak: de veszélyben levő véreinkre s azok iránt való kötelességünkre tekintve, méltán ismételhjük Apponyi Albert grófnak egyik Emke-közgyűlésen tett ama kijelentését, hogy: »Erdély az a csatatér (hozzá tehetjük: békés csatatér), melyen nemzeti jövőnk fölött a döntő ütközet foly!»

*) Dr. Csernátoni Gyula Határozati javaslatát l. a 30-32 lapon.